

ਐਮ ਜੈਨ

ਜੀ. ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ.

ਹਰਚੇਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ- ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ- ਜਵਾਬਦਾਰ

1994 ਦਾ CWPNo.5166

ਜਨਵਰੀ 15, 2013

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950-ਆਰਟੀਕਲ 226/227- ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ -
ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਮ੍ਰਿਤਕ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ - ਰਾਜ ਨੇ
ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ - ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਦੀ
ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ

ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ 5000/- ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ ਹੋਣਗੇ - ਜੇਕਰ 18 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। 10,50,000/- - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਵਜੋਂ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ।

5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ 1989 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ 23 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਝੂਠਾ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਜੇ, ਮੰਨਿਆ, ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਨੇ ਨਿੱਜੀ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟ ਕਮਾਈ ਨਾ ਹੁੰਦੀ।

5000/- ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਜੇਕਰ 18 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। 10,50,000/- ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਰਕਮ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20% ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ; ਜਿਵੇਂ

ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 13)

! **ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ** ਕੁਲਦੀਪ ਸਾਨਵਤ।

. ਅਨੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਐਡੀ. ਏਜੀ, ਪੰਜਾਬ, ਅਨੁ ਪਾਲ, ਆਆਜ,
■ ਪੰਜਾਬ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਜੀ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ.

[(1) ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 2261221 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ। ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ।

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਜੋ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 350-ਸੀ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ। ਮਿਤੀ 09.07.1989 ਨੂੰ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ, ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ.ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲ ਚਾਹਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 12.07 ਜ. 989 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰ ਭੇਜੀ, ਜੋ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। 14.07.1989 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ. ਇਸ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿਟ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ 1989 ਦਾ ਸੀ.ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ. 2301 ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ (ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖ਼ਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 19.07.1989 ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1989 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ ਨੰ.2301 ਵਿੱਚ, ਤਤਕਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ.ਐਸ.ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 19.03.1991 ਨੂੰ ਸੌਪੀ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 09.07.1989 ਨੂੰ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਤੀ 17.12.1991 ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਜਾਂ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਤੱਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਮਿਸਾਲੀ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਚੱਕਰ ਲਾਏ ਪਰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 26.11.1993 ਦੀ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਜੱਦਦ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ। 'ਹਾਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਭਾਵੀ ਸਮਰਥਕ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਦੇ ਬੇਰਹਿਮ ਰਵੱਈਏ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇਲਾਬੇਤੀ ਬੇਹਰਾ @ ਲਲਿਤਾ ਬੇਹਰਾ** ਬਨਾਮ **ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਜੇ)** ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1989 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ.2391 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼

(1) (1993) 2 SCC 746

ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ, ਏ.ਐਸ.ਪੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਧੂ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਉਸੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਾਹਤ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਿਵਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਾਣੂਕੋ, ਥਾਣਾ ਜਗਰਾਉਂ, ਦਫਤਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ 350-ਸੀ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਿਤੀ 09.07.1989 ਨੂੰ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ, ਏ.ਐਸ.ਪੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਡਾ.ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ 18-19.07.1989 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੱਖੋਵਾਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੀ.ਐੱਸ. ਸੁਧਾਰੀਨ ਚੌਕ ਕੈਲੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਐੱਸਐੱਚਓ ਐੱਸਐੱਚਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਰਾਤ 12.05 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ ਪੱਖੋਵਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਰਚ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 10 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 23-24 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5' 6" ਸੀ ਅਤੇ ਰੰਗ ਕਣਕਵੰਨਾ ਸੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਆ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਏ.ਕੇ.47 ਰਾਈਫਲ, 20 ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਏ.ਕੇ.47 ਦੇ 20 ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਸਕੂਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਾਣੂਕੋ, ਥਾਣਾ ਜਗਰਾਉਂ ਇੱਕ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਿਰਦੇਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਪਾਇਆ। ਦ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 09.07.1989 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਮਿਸਾਲੀ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਅਸਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਅਸਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿੱਤੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਤਾਰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਏਐਸਆਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ 09.07.1989 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। 18/19.07.1989 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(4) ਕਲੈਕਟਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮ/ਹਿਦਾਇਤ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਰਫ ਅੱਤਵਾਦੀ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ 30.11.1993 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 21.02.1994 ਅਤੇ 08.06.1994 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਅਦਾਇਗੀ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਜਗਰਾਉਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਤ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਨਕਲ ਦਾਇਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸ ਨੇ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤਕਨੀਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਾ 17.12.1991 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ

ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ 20.07.1989 ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 19.07.1989 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 19.07.1989 ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਦੀ ਰੁਟੀਨ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 10 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੁਟੀਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾ ਲਈ।

(6) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਫਾਬੇਤੀ ਬਹੇਰਾ (ਸੁਪਰਾ), ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 3446 ਆਫ 1994 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ' ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ 03.05.1994 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਡਾ, ਮਹਿਮੂਦ ਨਈਅਰ ਆਜ਼ਮ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ 'ਤੇ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (3) ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (4).**

(7) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ **ਅਪ੍ਰੀਮਜ਼ਡੀਸੀਓਪੀਨੀਅਨ ਸੀ** ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ।

(2) 2012(3)RCR(CrI.)925

(3) 2008 (2) RCR (CrI.) 790

(4) 2005 (1) RCR (CrI.) 496

ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 392 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(8) ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 12.07.1989 ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 1989 ਦਾ ਸੀ.ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ. 2301 ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਗੁਲ ਚਾਹਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਤੁਰਪਾਧਿਆ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਸੀਏਐਲ ਨੇ 9 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਨਿਵਾਸੀ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੁਲਾਈ 89 ਨੂੰ ਰਾਤ 8.00 ਵਜੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਫੜੇ ਗਏ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।"

(9) ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ। ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਆਜ਼ਾਦ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਡਾ. ਰਾਜ ਨੇ ਐਸਆਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਥ, ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਐਸ.ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ, ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 09.07.1989 ਨੂੰ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਏ.ਐਸ.ਐਲ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀਏ ਸਟਾਫ਼, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(10) ਇਹ ਅਦਾਲਤ 1989 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ. 2301 ਵਿਚ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚਟੋਪਾਧਿਆਣਾ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ, ਐਸ.ਆਈ. ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੁਧਿਆਣਾ

ਅਤੇ ਹੋਰ (ਜੀ. ਐੱਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ.)

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ 19.07.1989 ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 40 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਧਾਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਸੰਸਕਰਣ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਦੀ

ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 26.11.1993 ਨੂੰ ਕਲੈਕਟਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਅਨੇਕਚਰ ਪੀ-3) ਅੱਗੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 08.06.1994 (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ R3/2) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਜਗਰਾਉਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁੱਠਭੇੜ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਟਾਰਚ ਲਾਈਟ ਨਾਲ ਰੁਕਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੁਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 10 ਮਿੰਟ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਕਲਿਆ। ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 88 ਮਿਤੀ 19.07.1989 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 307/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., 3/4/5 ਟਾਡਾ ਐਕਟ, 25 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੀ.ਐੱਸ.ਸੁਧਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਥਿਤ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ 12.07.1989 ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18-19.07.1989 ਨੂੰ 10 ਮਿੰਟ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 20 ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਸਮੇਤ ਏ.ਕੇ.47 ਰਾਈਫਲਾਂ ਅਤੇ 20 ਲੋਡਡ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਪੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 20 ਲੋਡਡ ਕਾਰਤੂਸ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਆਈ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ, ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਨੇ ਟਾਰਚ ਲਾਈਟ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੁਕਣ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ 09.07.1989 ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ 12.07.1989 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਜੁੜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੋਕਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ।

(11) ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਥਿਤ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 03 ਜੇ 2.2012 ਦੇ ਹੁਣ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 09.04.1990 ਨੂੰ ਉਪ ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜਗਰਾਓ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਣਟਰੇਸਡ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਸਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੋ ਕਿ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ 17.12.1991 ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਉਪਾਅ ਮੰਗਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 26.11.1993 ਨੂੰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 08.06.1994 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਿਸਨੇ ਫਿਰ 26.04.1994 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੀਲਾਬੇਤੀ ਬੇਹਰਾ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕਾਰਨ '1,50,000/- ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ ਵਧੇਰੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"33. ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਾਹਤ, ਮਿਸਾਲੀ ਹਰਜਾਨੇ ਵਜੋਂ

ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਟੱਲ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਉਪਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਪੱਖ ਝੂਠ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭਿਅਕ ਕਰਨਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ

ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਜਾਂ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਗਲਤੀ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਰਾਜ 'ਤੇ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਲਤ ਲਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਮੌਦਰਿਕ ਸੋਧ' ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ। ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਗਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਸਾਲੀ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਓ।

(12) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, **ਡਾ. ਮਹਿਮੂਦ ਨਈਅਰ ਆਜ਼ਮ** (ਸੁਪਰਾ), ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਜਿਸਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਖਤੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਠੱਗ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼, ਚੋਰ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਹੈ, ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਅਤੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ **ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੋਸ਼ਨ** (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਡੀਜੀਪੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ** (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ 2000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਾਪਤਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ

ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। **ਸੁਬੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (5)** ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"38. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ

ਦੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ (ਜਨਤਕ ਕਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਦੁਆਰਾ) ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ, ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ।

(13) 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ 1989 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਿਤ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ 23 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। , ਮੰਨਿਆ, ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਨਿੱਜੀ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ '5000/- ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ 18 ਦਾ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ' 10,50,000/- ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਕਮ *sdid* ਮਿਆਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਰਕਮ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20% ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, 5 ਲੱਖ ਦੀ ਰਕਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੈਰਵਾਜ਼ਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) (2006)3 SCC 178

ਐੱਨ. ਰਾਮ, 'ਦਿ ਹਿੰਦੂ' 1093 ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਹੋਰਸ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ, ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਦਨ ਜੇ.)

(14) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਕਮ ਉਸ ਦੁਖੀ ਮਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(15) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਕਤ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਨੰ. 1 ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ